

3. Eksploatācija un uzturēšana

3.a. Atbildība par eksploatāciju un uzturēšanu

Dažādos sektoros un projektos tiek izmantotas ļoti atšķirīgas prakses, lai noteiktu Privātā partnera sniedzamo uzturēšanas un (vai) eksploatācijas pakalpojumu darbības jomu.

Šīs atšķirības ilustrē šādi piemēri:

- dažos autoceļu projektos Privātajam partnerim ir jābūt pirmajam, kas reaģē gadījumos, kad transportlīdzekļiem rodas tehniskas problēmas, turpretī citos projektos pienākumu sniegt šo pakalpojumu saglabā Publiskais partneris (un iespējams slēdz apakšuzņēmuma līgumu ar kādu trešo pusi);
- dažos izmitināšanas projektos (piemēram, skolas un slimnīcas) Privātajam partnerim ir jāsniedz ēdināšanas, tīrīšanas, apsardzes un (vai) veļas mazgāšanas pakalpojumi (un dažos gadījumos pat klīniskie pakalpojumi), turpretī citos – Privātajam partnerim ir tikai jāveic aktīva uzturēšana;
- dažos projektos Publiskais partneris uzņemas atbildību par dažu aktīva komponentu un (vai) Privātā partnera nodrošinātā aktīva aprīkojuma (piemēram, ēdināšanas aprīkojuma skolā vai medicīniskā aprīkojuma slimnīcā) uzturēšanu vai nomaiņu.

NB! Eurostat piezīmes

Kā norādīts Publisko un privāto partnerību statistiskās uzskaites rokasgrāmatas (turpmāk – Rokasgrāmata) 2. nodaļā ([angliski](#), [latviski](#)), lai projektu Noteikumu vajadzībām uzskatītu par PPP, Privātajam partnerim vismaz ir jābūt pienākumam uzturēt aktīvu atbilstošā stāvoklī līguma darbības laikā, lai to darītu pieejamu Publiskajam partnerim vai citiem galalietotājiem.

*Šādā gadījumā tas, ka Privātā partnera pienākumos ietilpst vai neietilpst pakalpojumi, kas ir sekundāri salīdzinājumā ar aktīva uzturēšanu, **neietekmē statistisko uzskaiti**. Rokasgrāmatas 2. nodaļā ([angliski](#), [latviski](#)) ir minēti to pakalpojumu piemēri, kurus Eurostat uzskata par sekundāriem.*

*Eurostat uzskata, ka tas, ka Publiskais partneris uzņemas pienākumu uzturēt un (vai) nomainīt kādu aktīva komponentu, **ietekmē statistisko uzskaiti** un ir statistiskajā uzskaitē SVARĪGS jautājums.*

Tas, ka Publiskais partneris uzņemas pienākumu uzturēt un (vai) nomainīt jebkādu aprīkojumu, kuru ir nodrošinājis Privātais partneris, bet kas citādi neietilpst Privātā partnera pienākumos un nav saistīts ar aktīva pieejamību, **neietekmē PPP statistisko uzskaiti**. Tomēr, lai novērtētu paša aprīkojuma vai tā finansēšanas pasākumu statistisko uzskaiti, var būt nepieciešama atsevišķa analīze (sk. piezīmes Rokasgrāmatas 1. nodaļā [\(angliski, latviski\)](#)).

3.b. Eksploatācijas un uzturēšanas standarti

PPP līgumi nosaka standartus, saskaņā ar kuriem Privātajam partnerim ir jāekspluatē un jāuztur aktīvs. Dažādos projektos var ievērojami atšķirties gan konkrētie standarti, gan sekas, kas iestājas, ja Privātais partneris tos neizpilda. Tomēr tādu neizpildes gadījumu sekas, kuru dēļ aktīvs nav pieejams lietošanai, ir samazināti pamatdarbības maksājumi (sk. 4. tematu).

Parasti PPP līgumos nosaka kārtību, kādā tiek regulāri uzraudzīts un ziņots par to, vai Privātais partneris izpilda attiecīgos standartus. Lai gan var ievērojami atšķirties dažādos līgumos noteiktā sīki izstrādātā kārtība (tostarp uzraudzības un ziņošanas biežums un metodoloģija), vairums līgumu paredz, ka Privātajam partnerim ir pašam jāziņo par sevi un ka Publiskajam partnerim ir tiesības veikt papildu uzraudzību un (vai) auditēt Privātā partnera ziņojumus.

NB! Eurostat piezīmes

- Eurostat uzskata, ka:
- *standartos, atbilstoši kuriem Privātajam partnerim ir jāveic aktīva eksploatācija un uzturēšana, ir jānorāda vismaz apstākļi, kādos šo aktīvu tiešām var lietot;*
- *kārtībai, kādā tiek uzraudzīts, vai Privātais partneris izpilda šos standartus, un kādā tiek ziņots par to, jābūt tādai, lai Publiskais partneris varētu Privātajam partnerim noteikt sankcijas par prasību neizpildi (sīkāku informāciju sk. 4. tematā).*

Tāds PPP līgums, kas neatbilst nevienam no šiem nosacījumiem, **ietekmē statistisko uzskaiti**, un šo PPP līgumu automātiski reģistrē valdības BILANCĒ.

3.c. Uzturēšanas plāns

PPP līgumos tiek prasīts, ka Privātajam partnerim ir jāveic gan plānotā uzturēšana, gan avārijas remonts, lai nodrošinātu aktīva atbilstību noteiktajiem standartiem.

Lielākajā daļā PPP līgumu noteikts, ka plānotā uzturēšana ir jāveic atbilstoši saskaņotam plānam vai programmai. Privātais partneris regulāri atjaunina uzturēšanas plānu vai programmu un iesniedz to Publiskajam partnerim apstiprināšanai.

NB! Eurostat piezīmes

*Eurostat uzskata, ka noteikumi, saskaņā ar kuriem Publiskajam partnerim ir tiesīga apstiprināt uzturēšanas plānus vai programmas, **neietekmē statistisko uzskaiti, ja** tiek izpildīti šādi nosacījumi:*

- *Publiskā partnera apstiprinājums nemazina un neatceļ Privātā partnera atbildību par aktīva vai sniegto pakalpojumu nepilnībām. Citos gadījumos šis jautājums ir SVARĪGS statistiskajā uzskaitē;*
- *PPP līgumā Privātajam partnerim nav noteikts pienākums uzņemties uzturēšanas izmaksas plānotajā laikā, ja tas var pierādīt, ka uzturēšanas atlikšana negatīvi neietekmēs aktīva stāvokli, pakalpojumus vai aktīva izmantošanu, ko veic Publiskais partneris vai galalietotāji. Citos gadījumos šis jautājums ir VIDĒJI SVARĪGS statistiskajā uzskaitē.*

3.d. Uzturēšanas fonds

Mazākajā daļā PPP līgumu Privātajam partnerim nosaka pienākumu rezervēt naudu, lai finansētu turpmākās uzturēšanas saistības. Šis pienākums, kuru var piemērot Publiskais partneris, atšķiras no prasības veidot uzturēšanas naudas rezerves, ko Privātajam partnerim nosaka finansētāji.

Dažos PPP līgumos Publiskajam partnerim paredz tiesības saņemt daļu no finanšu ietaupījumiem, ko Privātais partneris rada, efektīvi pārvaldot uzturēšanas risku. Piemēram, Publiskais partneris var būt tiesīgs saņemt daļu no ietaupījumiem, ja faktiskās izmaksas, kas rodas Privātajam partnerim, uzturot aktīvu noteiktajiem standartiem atbilstošā stāvoklī (ko novērtē pēc noteiktiem intervāliem vai PPP līguma darbības termiņa beigās), ir zemākas nekā izmaksas, kas tika prognozētas, parakstot PPP līgumu.

NB! Eurostat piezīmes

*Eurostat uzskata, ka noteikumi, saskaņā ar kuriem Privātajam partnerim ir jāveido uzturēšanas fonds, **ietekmē statistisko uzskaiti, ja** PPP līgums paredz arī to, ka Publiskais partneris:*

- *uzņemas ar šo fondu saistīto risku, piemēram, tajā veicot iemaksas, lai segtu faktiskās uzturēšanas izmaksas (šajā gadījumā šis jautājums ir SVARĪGS statistiskajā uzskaitē); vai*

- saņem ar šo fondu saistītu atlīdzību, piemēram, saņemot daļu no fonda līdzekļu pārpalikuma vai visus šos līdzekļus, ja Privātā partnera aktīva uzturēšanas izmaksas ir mazākas, nekā tika prognozēts (šajā gadījumā PPP līgumu automātiski reģistrē valdības BILANCĒ).

Neatkarīgi no īpašajiem noteikumiem par uzturēšanas fondiem visi pārējie mehānismi, kas Publiskajam partnerim paredz tiesības uz daļu no finansiālajiem ietaupījumiem, kas radušies Partnera īstenotās uzturēšanas riska pārvaldības dēļ (piemēram, saņemot visus ietaupījumus vai daļu no tiem, ja Privātajam partnerim faktiski rodas zemākas uzturēšanas izmaksas, nekā tas tika gaidīts), **ietekmē statistisko uzskaiti**, un PPP līgumu automātiski reģistrē valdības BILANCĒ.

3.e. Privātā partnera izpildes garantijas

Dažos PPP līgumos Privātajam partnerim ir jāsniedz Publiskajam partnerim trešās puses garantija par Privātā partnera vai tā galveno apakšuzņēmēju ekspluatācijas un uzturēšanas saistību izpildi. Šo garantiju var sniegt, piemēram, banka vai uzņēmums, kam pieder Privātā partnera pašu kapitāla daļa.

NB! Eurostat piezīmes

Eurostat uzskata, ka izpildes garantiju sniegšana Publiskajam partnerim **neietekmē statistisko uzskaiti**.

3.f. Personāla komplektēšanas jautājumi

Bieži PPP līgumos iekļauj noteikumus par personālu, kas būs iesaistīts Privātā partnera veiktajā projekta īstenošanā. Šie noteikumi var aptvert dažādus jautājumus, tostarp:

- katras puses tiesības un pienākumus saistībā ar personāla pārcelšanu citā amatā saskaņā ar attiecīgajiem tiesību aktiem gan PPP līguma darbības laikā, gan darbības termiņa beigās;
- katras puses tiesības un pienākumus saistībā ar nodarbinātības un pensijas tiesību aizsardzību gan tam personālam, kas tiek pārcelts darbā Privātā partnera uzņēmumā, gan jaunpieņemtajam personālam;
- saistības personāla pensiju jomā;
- prasības attiecībā uz noteiktu kvalifikāciju un prasmēm, kā arī uz projekta īstenošanā iesaistīto personu atbilstību kritērijiem;
- informācijas sniegšanu saistībā ar projekta īstenošanā iesaistīto personālu.

NB! Eurostat piezīmes

Eurostat uzskata, ka noteikumi par personāla komplektēšanas jautājumiem, kas saistīti ar projekta īstenošanu, **neietekmē statistisko uzskaiti.**

Publisks

Dalīts

Privāts

3.1 Veiktspējas un cenas risks

Palielinātām izmaksām un darbības posma kavējumiem var būt dažādi iemesli, sākot no kļūdām uzturēšanas izmaksu aprēķinos līdz ārkārtējiem laikapstākļiem. Papildus korekcijām saistībā ar inflāciju Privātais partneris kopumā uzņemas tādu notikumu risku, kas kavē veiktspēju un (vai) rada izmaksu pieaugumu, pārsniedzot modelētās izmaksas, ciktāl tie nav atvieglojumi, nepārvaramas varas vai kompensācijas notikumi, un netiek risināti, izmantojot citus īpaši pielāgotus noteikumus (piemēram, attiecībā uz Publiskā partnera statusa un prasību izmaiņām vai izmaiņām tiesību aktos).

Privātais partneris uzņemas risku izpildīt līgumā noteikto izpildes specifikāciju (t.i., nodrošinot, ka darbi un darbības izpilde ir nepieciešamajā kvalitātē un līmenī). Maksājumu struktūrā, kas balstīta uz pieejamību, Privātā partnera maksājums var tikt samazināts, ja netiek izpildīti pieejamības kritēriji un uz sniegumu balstīti standarti. Piemēram, pieejamības kritērijus var saistīt ar mājokli, kurā darbojas karstā ūdens sistēmas, un veiktspējas standartus var saistīt ar reakcijas laiku mājokļa remonta veikšanai. Ja noteiktus pieejamības kritērijus vai darbības rādītājus nevar izpildīt Publiskā partnera (vai citu valsts iestāžu) darbību vai neparedzētu apstākļu dēļ, Privātajam partnerim var būt tiesības uz atvieglojumu (piemēram, ja to izraisa atvieglojums, nepārvarama vara vai kompensācijas pasākums). Piemēram, tas var būt gadījums, kad Publiskā partnera darbinieki vai mājokļu un tīres apsaimniekošanas pakalpojumu sniedzējs (ja šādu pakalpojumu sniedzēju ir nolīdzis Publiskais partneris) nav nodrošinājis Privātajam partnerim piekļuvi defekta novēršanai.

Publiskais partneris ir atbildīgs par izpildes režīma ieviešanu un par to, lai darbības specifikācijas būtu sasniedzamas un atbilstoši pielāgotas tam, ko Privātais partneris var nodrošināt, pamatojoties uz attiecīgajiem tirgus datiem un politikas mērķiem. Rādītāju piemērotību var novērtēt, ņemot vērā Publiskā partnera (vai citas valsts iestādes) sniegto līdzīgu pakalpojumu standartus, cenas un vērtības attiecību, projekta būtību un attiecīgo tirgu.

3.2. Darbības resursu risks

Privātais partneris uzņemas galveno risku un atbildību, lai nodrošinātu nepārtrauktu projekta resursu piegādi (piemēram, apkopes aprīkojumu un materiālus) un pārvaldītu šo resursu izmaksas. Tam būs jāņem vērā, strukturējot piegādes kārtību.

Attiecībā uz komunālo pakalpojumu nodrošināšanu, parasti komunālo pakalpojumu pieslēguma iegāde mājoklim ir Privātā partnera risks, bet komunālo pakalpojumu izmaksas parasti sedz Publiskais partneris (vai īrnieki). Maksājumu mehānisms var ietvert izmaksu samazināšanas stimulēšanas pasākumus (lielisks piemērs energoefektivitātes veicināšanai), ja mājoklis neatbilst noteiktiem energoefektivitātes standartiem, lai gan Privātajam partnerim, visticamāk, būs grūti pieņemt šo izmaksu risku, jo tas lielā mērā ir atkarīgs no to pušu uzvedības, kuras tas nekontrolē (piemēram, īrnieki atstāj atvērtus logus).

3.3. Intelektuālā īpašuma risks

Privātais partneris uzņemas risku iegūt visas attiecīgās licences sociālā mājokļa būvniecībai un ekspluatācijai vai pārvaldīšanai un intelektuālā īpašuma pārkāpumiem, izņemot gadījumus, kad Publiskais partneris Privātajam partnerim uzliek noteiktus dizaina vai citus tehnoloģiskus risinājumus, un tādā gadījumā attiecīgo risku var dalīt vai uzņemties Publiskais partneris.

Privātajam partnerim ir jānodrošina, lai visas nepieciešamās licences pēc līguma darbības beigām tiktu nodotas Publiskajam partnerim (vai tā izvirzītajam jaunajam Privātajam partnerim), lai tas varētu turpināt būvniecību, un (vai) ekspluatāciju vai tehnisko apkopi.

3.4. Veselības aizsardzības un drošības risks

Riska sadalījums attiecībā uz veselības aizsardzību un drošību būs atkarīgs no atbildības par aktīvu darbību. Tā kā Publiskais partneris vai mājokļu un īres apsaimniekošanas pakalpojumu sniedzējs veiks izmitināšanas vietu operatīvo kontroli, Publiskais partneris parasti saglabā "ikdienas" atbildību par ekspluatācijas veselības aizsardzību un drošību.

Privātais partneris parasti uzņemas risku saistībā ar tā apkopes vai remonta darbiem un citiem veselības aizsardzības un drošības aspektiem, kas saistīti ar Privātā partnera sniegtajiem pakalpojumiem šajā posmā. Saskaņā ar piemērojamiem tiesību aktiem Privātā partnera atbildība var tikt mazināta tādā mērā, kādā veselības aizsardzības un drošības incidentu izraisīja vai veicināja Publiskais partneris vai cita valsts iestāde un (vai) trešā puse, piemēram, mājokļu un īres apsaimniekošanas pakalpojumu sniedzējs.

Izņemot gadījumus, kad tas rodas Publiskā partnera vai trešās personas pārkāpuma vai vainas dēļ, Privātais partneris parasti uzņemas miesas bojājumu, nāves un īpašuma bojājumu risku Publiskajam partnerim (un tās darbiniekiem un citam personālam), vai trešajām personām, kas rodas jebkādu būvniecības problēmu vai defektu un pastāvīgu apkopes vai remonta pakalpojumu dēļ.

Privātajam partnerim vajadzētu izņemt atbilstīgu apdrošināšanu, lai segtu savas iespējamās saistības un parasti Publiskais partneris noteiks konkrētas minimālās apdrošināšanas prasības saskaņā ar PPP līgumu.

3.5. Uzturēšanas kvalitātes risks

[privāts risks]

Privātais partneris uzņemsies galveno risku, lai izpildītu atbilstošos uzturēšanas standartus, kas noteikti darbības specifikācijā, lai dzīvojamais fonds tiktu nodots atpakaļ paredzētajā stāvoklī pēc līguma pirmstermiņa izbeigšanas vai termiņa beigām. Tas ietver ikdienas apkopi, kā arī aprites cikla apkopi un noteiktu aktīvu nomaiņu. Ja aktīvi netiek uzturēti saskaņā ar darbības specifikāciju, tiks ieturēti maksājumi.

Praksē dzīves cikla darbu novērtēšana var būt sarežģīta. Tam nepieciešama pieredze, un, ciktāl tas ir pieejams, Publiskais partneris var sniegt datus par dzīves cikla izmaksām. Tā kā PPP projektos uzturēšanas standarti bieži tiek noteikti augstākā līmenī nekā esošajos projektos, un tāpēc dzīves cikla izmaksas, visticamāk, būs augstākas. Aprītes cikla finansēšanas vai rezervēšanas mehānismi var mazināt aprītes cikla risku, taču tos ir arī grūti adekvāti izstrādāt, un Publiskajam partnerim jāņem vērā, ka tie var ietekmēt riska sadali un naudas vērtību.

Privātā partnera iesaistīšanās projekta darbībā, uzturēšanā, pārvaldībā un atjaunošanā, kā arī sasaiste ar tiesībām uz maksājumu var sniegt vairākus ieguvumus. Tam būtu jāstimulē Privātā partnera lielāka rūpība gan būvniecības, gan ekspluatācijas posmā un jāpalielina dzīvojamā fonda lietderīgās lietošanas laiks.

Publiskais partneris var izveidot mājokļu apsaimniekošanas komiteju, lai pārraudzītu Privātā partnera uzturēšanas pakalpojumu izpildi, kā arī oficiālu mehānismu, lai apspriestu un atrisinātu ar darbību saistītus jautājumus. Vispārīgi runājot, Publiskajam partnerim ir jāizvairās no pārmērīgas iejaukšanās Privātā partnera uzturēšanas pakalpojumu sniegšanā, lai nesamazinātu riska nodošanas priekšrocības.

Privātais partneris parasti uzņemas kopējo risku saistībā ar periodiskām un profilaktiskām apkopēm, avārijas apkopes darbiem, darbiem, kas izriet no projektēšanas vai būvniecības kļūdām un atsevišķos gadījumos par darbu, kas izriet no tehnoloģisku vai strukturālu izmaiņu ieviešanas.

Esošie aktīvi projektā: *[dalīts risks]*

Attiecībā uz esošo dzīvojamo fondu, uzturēšanas risks ir jāuztic Privātajam partnerim, ciktāl ir zināms esošo īpašumu stāvoklis un turpmākos uzturēšanas darbus var pienācīgi novērtēt pieredzējis darbuzņēmējs.

Dažos gadījumos Publiskajam partnerim var būt nepieciešams saglabāt dažu esošo aktīvu uzturēšanas vai slēpto defektu risku (un piemērotības mērķim standarti var būt attiecīgi jāpielāgo).

Ieņēmumu riska projekti: *[no apstākļiem atkarīgs risks]*

Ja Privātais partneris uzņemas ieņēmumu risku, tas uzņemas primāro risku, ka sociālais mājoklis tiks uzturēts pietiekami kvalitatīvi un uzticami, lai tas varētu turpināt piesaistīt īrniekus. Savukārt Publiskais partneris uzņemsies risku, ja tam būs jāgarantē un aktīvi jāpārvalda infrastruktūra, kas saskaras ar dzīvojamo fondu (piemēram, sabiedriskais transports).

Īrnieku aizstāšana: *[no apstākļiem atkarīgs risks]*

Ja ir lielāka īrnieku mainība nekā pieņemts, Privātajam partnerim var rasties papildu izmaksas, atjaunojot īpašumus starp īrniekiem. Publiskajam partnerim un Privātajam partnerim, iespējams, būs jāvienojas par mehānismu šādu papildu izmaksu kompensēšanai.

3.6. Vandālisma risks

Bieži vien vandālisms darbības posmā ir risks, ar ko Publiskajam partnerim būs jādalās, piemēram, ja Privātais partneris ir izpildījis visas prasības (piemēram, projekta specifikācijas, apkopes saistības), bet nav varējis vandālismu novērst. Var būt alternatīva riska sadale, ja Privātais partneris PPP projekta ietvaros sniedz mājokļu un īres apsaimniekošanas pakalpojumus.

Ja Privātais partneris ir atbildīgs par mājokļu un īres pārvaldīšanas pakalpojumu sniegšanu, vandālisms bieži vien ir Privātā partnera risks, dažkārt ar sliekšni vai lielāko robežu, kuru pārsniedzot Publiskais partneris uzņemsies vai dalīs risku. Piešķīrums un sliekšnis vai apmērs būs atkarīgs no riska veida un tā, cik lielā mērā Privātais partneris var efektīvi ietekmēt vai mazināt risku, izvēloties dizainu, apdrošinot, izmantojot materiālus un ierobežojot piekļuvi noteiktām zonām utt. Piemēram, dažus materiālus var vieglāk notīrīt no grafi.

Mājokļu un īres pārvaldīšanas pakalpojumus dažreiz sniedz īpaši mājokļu un īres apsaimniekošanas pakalpojumu sniedzēji (piemēram, mājokļu biedrības), kuriem ir lielāka kontrole pār piekļuves ierobežojumiem noteiktām teritorijām utt.

Šo risku var dalīt, piešķirot Privātajam partnerim atbrīvojumu no izpildes atskaitījumiem, kamēr tiek novērsts kaitējums, vai iemaksājot izmaksas. Aktuāla būs arī apdrošināšanas pieejamība. Tāpat, ja citiem Publiskā partnera vai mājokļu un īres apsaimniekošanas pakalpojumu sniedzējiem ir drošības pienākumi, riska sadale būs atkarīga no tā, vai viņi ir atbilstoši pildījuši savus pienākumus.

3.7. Privātā partnera kļūmes un maksātnespējas risks

Privātais partneris uzņemas risku, ka viņam nebūs nepieciešamo tehnisko vai finansiālo iespēju, lai nodrošinātu projektu saskaņā ar līgumu. Tomēr, tā kā šādu kļūmju sekas var radīt pakalpojumu pārtraukumus un neērtības Publiskajam partnerim un īrniekiem, kā arī iespējamās līgumsaistības Publiskajam partnerim, Publiskajam partnerim ir jāveic katra pretendenta rūpīga izvērtēšana, lai nodrošinātu, ka izvēlas īsto partneri projekta īstenošanai, ar kuru tas var izveidot vajadzīgās ilgtermiņa partnerattiecības un izpildīt visas tās vēlmes attiecībā uz sabiedrības iesaistīšanos un vietējo nodarbinātību un prasmju attīstību.

3.9. Apakšuzņēmēja kļūmes un maksātnespējas risks

Privātais partneris ir atbildīgs par saviem apakšuzņēmējiem un uzņemas visus saistītos riskus, ja vien Publiskais partneris nenosaka obligātus apakšuzņēmējus, un tādā gadījumā tam var būt jāuzņemas vai jāsadala noteikti ar apakšuzņēmējiem saistīti riski. Tomēr apakšuzņēmējiem ir jāiekļaujas Publiskā partnera veiktajā katra piedāvājuma novērtējumā saistībā ar Privāto partneri norādīto iemeslu dēļ.

3.8. Privātā partnera īpašumtiesību maiņas risks

Jebkuru līgumā noteikto ierobežojumu ievērošana attiecībā uz īpašumtiesību maiņu būs Privātā partnera risks. Publiskais partneris vēlas nodrošināt, lai Privātais partneris, kuram projekts piešķirts, paliktu iesaistīts un netiktu apieti ierobežojumi, piemēram, ārvalstu īpašumtiesībām uz kritisko infrastruktūru. Tā kā projekts tiek piešķirts, pamatojoties uz Privātā partnera tehniskajām zināšanām un finanšu resursiem, tas arī vēlēsies nodrošināt, lai galvenās puses, piemēram, mātesuzņēmuma sponsori (un apakšuzņēmēji) paliktu iesaistīti.

Publiskais partneris parasti aizliedz jebkādas izmaiņas Privātā partnera līdzdalībā uz noteiktu laiku (piemēram, bloķējot būvniecības periodu vai līdz pāris gadiem ekspluatācijas posmā), un pēc tam var noteikt režīmu, kas ierobežo kontroles maiņu bez piekrišanas, vai arī, ja nevar izpildīt iepriekš saskaņotus kritērijus.

Publiskā partera vēlme pēc noteiktības par galveno dalībnieku iesaisti būs jāsabalansē ar Privātā sektora prasībām attiecībā uz elastību turpmākajos biznesa plānos. Tas jo īpaši attiecas uz kapitāla investoru tirgiem un papildu priekšrocībām, kas rodas, ļaujot kapitālu "pārstrādāt" turpmākiem projektiem.

Pārāk ierobežojoši noteikumi var atturēt ieguldījumus, tāpēc tas ir jānovērtē, ņemot vērā ieguvumus, ko Publiskais partneris gūst gan no pietiekamas konkurences nodrošināšanas piedāvājuma posmā, gan dodot pusēm iespēju atkārtoti izmantot savus ieguldījumus citos projektos. Piemēram, kad projekts sāk darboties, finanšu investoriem, kuri meklē regulāru peļņu, var būt saprātīgi ieguldīt dažu sākotnējo (piemēram, būvniecības) sponsoru vietā.

3.10. Publiskā partnera iesaistīšanās risks

Ar Publiskā partnera iesaistīšanos saistītais risks ir atkarīgs no iesaistīšanās iemesla un no tā, vai tas radīs Privātā partnera vainas dēļ vai nē. Iesaistīšanās apstākļi ietver ārkārtas situācijas, kas saistītas ar neatliekamās palīdzības dienestiem, iejaukšanos, lai aizsargātu pret sociālajiem un vides riskiem un izpildītu juridisku pienākumu nodrošināt pakalpojumu nepārtrauktību. Publiskā partnera darbības joma un noteikumi ir būtisks banku uzticamības punkts, jo tas var ietekmēt pušu atbildību.

Privātā partnera vaina: *[privāts risks]*

Ja iejaukšanās notiek Privātā partnera vainas vai notikuma dēļ, par kuru tas ir atbildīgs, Privātais partneris būtībā uzņemas Publiskajam partnerim (un viņam pašam) radušos izmaksu risku.

Nav privātā partnera vainas: *[publisks risks]*

Šādā situācijā Publiskais partneris uzņemas risku un būs atbildīgs par savām izmaksām. Privātais partneris tiks atbrīvots no tā ietekmēto saistību izpildes, un viņam ir tiesības uz termiņa pagarināšanu un atvieglojumiem, pamatojoties uz kompensācijas gadījumu (izņemot gadījumus, kad iemesls ir saistīts ar citu noteikumu (piemēram, nepārvarama vara), un tādā gadījumā tiks piemērots šis noteikums). Privātajam partnerim būs tiesības uz pilnu samaksu, ievērojot noteiktus atskaitījumus, kā arī var tikt pieprasīta izmaksu kompensācija no Publiskā partnera.

3.11. Palielinātu ekspluatācijas izmaksu risks

Pieaugošām izmaksām un kavējumiem ekspluatācijas posmā var būt dažādi cēloņi, sākot no kļūdām uzturēšanas izmaksu aplēsēs līdz ekstremāliem laika apstākļiem. Papildus inflācijas korekcijām, Privātais partneris kopumā uzņemas tādu notikumu risku, kas kavē darbības rezultātus un (vai) rada izmaksu pieaugumu, pārsniedzot modelētās izmaksas, ciktāl tie nav atvieglojumi, nepārvaramas varas apstākļi vai kompensācija, un uz tiem neattiecas citi īpaši noteikumi (piemēram, attiecībā uz Publiskā partnera statusa vai prasību izmaiņām vai izmaiņām tiesību aktos).

3.12. Personāla komplektēšanas risks

Bieži PPP līgumos iekļauj noteikumus par personālu, kas būs iesaistīts Privātā partnera veiktajā projekta īstenošanā. Šie noteikumi var aptvert dažādus jautājumus, tostarp:

- katras puses tiesības un pienākumus saistībā ar personāla pārcelšanu citā amatā saskaņā ar attiecīgajiem tiesību aktiem gan PPP līguma darbības laikā, gan darbības termiņa beigās;
- katras puses tiesības un pienākumus saistībā ar nodarbinātības un pensijas tiesību aizsardzību gan tam personālam, kas tiek pārcelts darbā Privātā partnera uzņēmumā, gan jaunpieņemtajam personālam;
- saistības personāla pensiju jomā;
- prasības attiecībā uz noteiktu kvalifikāciju un prasmēm, kā arī uz projekta īstenošanā iesaistīto personu atbilstību kritērijiem;
- informācijas sniegšanu saistībā ar projekta īstenošanā iesaistīto personālu.

Efektīvai projekta īstenošanai un izmaksu un ieguvumu sabalansēšanai Privātajam partnerim būtu jādod iespēja pašam komplektēt personālu, ja vien nav kādi būtiski sociālekonomiski iemesli, lai šo risku dalītu (piemēram, būtisks bezdarba pieaugums noteiktā pašvaldībā).